Դ ՏԱՐԻ Թիւ 1213 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1903 — 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1903 „Ն. Տ."

10 ՓԱՐԱ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ
ارمنيجه سورهانتاق غزته سى صاحب امتيازى د. جوه لك
باب عالى جاده سى نومرو ٢٠
DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ԵՏ ՉԻ ՏՐՈՒԻՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ոեւէ գրութիւն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կանխիկ ղշ. 75
6 » » » 40

ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ
12 ամիսը կանխիկ ղրշ. 100
6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ
12 ամիսը կանխիկ Ֆրք. 22
6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ 10ԻՆ 20ԻՆ ԵՒ 30ԻՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղշ.
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՒՐՋ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մանչէսդրի մէջ վաճառականական գործերով զբաղող անձնաւորութիւն մը՝ Մուշեղ էֆ. Քէշիշեան՝ որ ծանօթ է «Սուրհանդակ»ի ընթերցողներուն, անգլիական կեանքին, եւն. նիւթերու վրայ գրած իր շահեկան յօդուածներովը, այս անգամ ոչ նուազ շահագրգիռ յօդուածներու շարք մը դրկած է մեզի, առեւտուրի եւ տնտեսագիտական նիւթերու վրայ լուրջ խորհրդածութիւններով ակադծուն:

Մասնաւոր հաճոյքով մըն է որ այդ յօդուածները ամփոփ կերպով կը ներկայացնենք «Սուրհանդակ»ի ընթերցողներուն, որոնց շատ անգամ առիթ ունեցեր ենք պարզելու, գործնական մարդեր պատրաստելու եւ գործնական մարդ ըլլալու անհրաժեշտութիւնը. գաղափար մը՝ որ անգամ մըն ալ կը հաստատուի անգլ. վաճառականական կեդրոնի մը մէջ ապրող ձեռնհաս անձնաւորութեան մը բրած խորհրդածութիւններով:

Ա.

Աշխատութեան նպատակն է մարդկային ընկերութեան մէջ կարեւոր տեղ մը գրաւել, եւ հոգալ իր ապրուստը, բնակարանը եւ ուրիշ պէտքերը: Բայց սակայն այս խօսքերը ներկայ դարուս մէջ ճիշդ չեն սահմաներ աշխատութեան նպատակը, որովհետեւ մարդուս մէջ գտնուած արժանապատուութեան զգացումը, եւ իր գտնուած վիճակէն վեր ելլել՝ պատուաւոր դիրք մը ձեռք ձգելու եւ իրեն անհատական ինքնուրոյն դիրք մը ապահովելու փափաքը՝ միայն հարստութեամբ է որ գոհացում կրնան գտնել:

Հետեւաբար մարդուս համար էական պարտք մըն է իր հարստութիւնը աւելցնելու ջանալ՝ ամէն օրինաւոր միջոց ի գործ դնելով: Ասիկայ յաջողցնելու համար փորձառու, ձեռնհաս եւ պատուոյ տէր անձեր շատ մը պատուէրներ տուեր են, որոնց բոլորը մէկէն կարելի է ամփոփել սա՛ խօսքերուն մէջ.—

«Մարդ եթէ խղճմտօրէն եւ յարատեւ կերպով աշխատի իր գիտցած եւ իրեն արհեստ ընտրած գործին, կրնայ փափաքուած օգտակար արդիւնքը ձեռք բերել:»

Եւ յիրաւի, աշխարհի մէջ չկայ աշխատութենէն աւելի նուիրական բան մը, ու չկայ նաեւ բան մը որ անոր յառաջ բերած արդիւնքէն աւելի գոհունակութիւն, երջանկութիւն պատճառէ մարդուս. արդիւնք մը, որով մարդ կ'ապահովէ թէ՛ իր եւ թէ իր ընտանիքին ներկան ու ապագան:

Մարդկային ընկերութիւնը կազմող ամէն անհատ կրնայ իր կարողութեանը եւ ընդունակութեանը համեմատ աշխատութիւն մը գտնել: Բոլոր ընկերաբաններն ու լուրջ խորհողները՝ մարդկութեան համար անօգուտ եւ նոյն իսկ վնասակար բեռ մը նկատած են ծոյլերը: Որովհետեւ ան որ աշխատելու կարողութիւն եւ միջոց ունենալով հանդերձ զուր տեղը կը վատնէ իր ժամանակը, գէշութիւն միայն կրնայ մտածել եւ անուղիղ ճամբաներու կը հետեւի:

Ամէն երկրի մէջ արուեստագէտներու եւ մանաւանդ առեւտրական մարդոց համար ընդարձակ ասպարէզ կայ հարստանալու: Մտքի աշխատութիւնը իրենց բան գործ ընողներ, զանազան մեքենաներ հնարողներ, ժամագործի, ոսկերիչի նման արհեստաւորներ, նկարիչ՝ արձանագործ են. գեղարուեստագէտներ, բժշկութեամբ եւ իրաւագիտութեամբ զբաղողներ, լրագրապետներ, գրագէտներ եւ ատոնց հեղինակութիւնները հրատարակողներ, մեծամեծ հարստութիւններ դիզած են քաղաքակիրթ երկիրներու եւ մանաւանդ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ: Միւս կողմէ երկրիս արդիւնաբերութեան եւ ուրիշ ապրանքներու վաճառականութեամբ զբաղողներ, երկաթուղիի եւ շոգենաւային գիծեր շահագործողներ ու գործարանատէրեր մեծամեծ շահեր կ'ընեն ու հարստութիւններ կը դիզեն: Ասիկայ կը տեսնենք մեր աչքովը, եւ կամ կը կարդանք գոնէ լրագիրներու մէջ:

Եթէ վիճակագրական տեղեկ մը բռնել ուզուէր, պիտի տեսնուէր թէ Թուրքիոյ մէջ հարուստներու թիւը ամբողջ բնակչութեան համեմատութեամբ հազիւ 2% է, մինչ վերոյիշեալ երկիրներու մէջ ատոնց համեմատութիւնը կը հասնի 30—35 %ի:

Այս խոշոր տարբերութեան պատճառները փնտռելով, նախ եւ առաջ կը տեսնենք թէ այն դիւրութիւնները՝ զորս օտար երկրի մը անհատները կը վայելեն իրենց կառավարութենէն՝ ի մասին իրենց առեւտրական, տնտեսական գործառնութեանց, միւսնոյնը կը վայելէ Թուրքիոյ ժողովուրդը՝ Օսմ. բարեխնամ կառավարութենէն: Արդ, խնդիր է թէ՝ քանի որ միւս կողմէ մեր երկրին մէջ առեւտուրի, արհեստներու, ճարտարագործական եւ հանրօգուտ ձեռնարկներու համար պէտք եղած ամէն տեսակ ապրանքներ ու միջոցներ պատրաստ կան, ինչու համար մատի վրայ համրուին — ձգենք միլիոնատէրներ —, նոյն իսկ 100000, 200000, եւ առ առաւելն 500000 ոսկիի տէր անձեր:

Հօս, Անգլիոյ իւրաքանչիւր քաղաքին մէջ բազմաթիւ են 50էն մինչեւ 150 տարուան հնութիւն ունեցող առեւտրական տուներ, մինչ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ հազիւ կարելի է գտնել յիսունի չափ առեւտրական տուներ, որոնք առ առաւելն կէս դարու հնութիւն մը ունեցած ըլլան: Ասիկա նկատելի է նաեւ անոր համար որ Թուրքիոյ ժողովուրդը շատ ճարպիկ է գործ մտածելու, հարստանալու միջոցներ խորհելու, եւ սկսուած գործ մը յառաջացնելու համար պէտք եղած ջանքը տանելու, մինչ Եւրոպացիներու մէջ, հակառակ իրենց հռչակուած համբաւին, անկարող մարդիկ շատ բազմաթիւ են, եւ այդ անկարողներուն մէջ ալ միլիոնատէրներ պակաս չեն:

Արդ, այս ըստ երեւոյթին տարօրինակ իրողութեան պատճառներուն վրայ աւելորդ չէ խօսիլ:—

Թուրքիոյ մէջ շատեր այն համոզումը ունին թէ վաճառականութիւնը կա՛մ Եւրոպա ապրանք ղրկելուն, եւ կա՛մ Եւրոպայէն ապրանք բերելուն մէջ կը կայանայ: Ասիկայ հարստանալու ամենէն պատուաւոր եւ շահաբեր միջոցը կը նկատուի, եւ այս կարծիքը ապացուցանելու համար կը ցուցուին այն Եւրոպացիները՝ որոնք Թուրքիա հաստատուած են ու յիշուած գործերով կը զբաղին:

Մակերեւութային ակնարկով մը ասիկայ ճիշդ կ'երեւայ, բայց գործնական կիրառութեան մէջ կը հասկցուի սխալը: Նախ պէտք է գիտնալ թէ Եւրոպացին՝ վաճառականութեան մէջ՝ բարձր, միջին եւ ստորին աստիճաններ չի ճանչնար, բաւական է որ մարդ պատուաւորապէս, եւ օրէնքին արտօնած մէկ գործովը զբաղի, դրամ շահի եւ մաս մըն ալ խնայելով դրամագլուխին վրայ աւելցնէ: Երկրորդ, պէտք է գիտնալ նաեւ թէ՝ մեր երկրին մէջ վաճառականութեամբ զբաղող Եւրոպացին, փոքր հասակէն իր երկրին մէջ առած դաստիարակութեան եւ իւրացուցած առեւտրական սկզբունքներուն համեմատ կը գործէ Թուրքիոյ մէջ ալ, եւ ասկէ զատ այն ապրանքներուն առուծախովը կը զբաղի, եւ ա՛յն վաճառատուններուն ապրանք կը ղրկէ, կամ անոնցմէ ապրանք կ'առնէ, որոնց սկիզբէն ի վեր ծանօթ է, եւ շատ անգամ ալ այդ տեսակ տուներու հետ շահակից կ'ըլլայ: Այս երկու պատճառներուն համար է որ Եւրոպացի վաճառականը դրամ կը շահի:

Եւրոպացին, ինչպէս նաեւ բնիկ փորձառու վաճառականները այն համոզումը ունին թէ Թուրքիոյ ամէն կողմը առատօրէն կան դրամ շահեցնող գործեր: Երկրագործութեան, հանքերու շահագործման, խճուղիներու, երկաթուղիներու են. նման հանրօգուտ շինութեանց, գործարանատէրութեան, ինչպէս նաեւ ներքին վաճառականութեան մէջ կարելի է նիւթական մեծամեծ շահեր ձեռք բերել. բայց բնիկ վաճառականները՝ զանազան չնչին պատճառներով,— իրապէ՛ս ձեռներէցութեան ոգիէ զուրկ գտնուելնուն հետեւանքով— ետ կը քաշուին այսպիսի գործերէ, որով Եւրոպացին շահու ազատ ասպարէզ կը գտնէ:

Առեւտուրին հիմը երկրագործութիւնն է. ասիկայ ոչ ոք կ'ուրանայ, բայց ասոր մէջ ալ տեղացիները թոյլ կը մնան: Չէ տեսնուած որ հինգ տասը դրամատէրներ միանալով կարեւոր դրամագլուխ մը յառաջ բերեն, եւ մէկ քանի հազար արտավար հող մշակել տան. այնպէս որ իւրաքանչիւր հողագործ՝ իր ունեցած փոքրիկ արտը իր գիտցած հին մեթոտներով եւ տկար միջոցներով միայն կը շարունակէ մշակել: Ասիկայ անհամաձայն է ոչ միայն ժամանակիս գիտական պահանջումներուն, այլեւ Օսմ. Պետութեան բաղձանքին, որովհետեւ յայտնի է թէ ամէն կողմ տեղային իշխանութիւնները կը պաշտպանեն եւ կը դիւրացնեն երկրագործութիւնը, երկրագործական մեքենաներու ներածման համար պէտք եղած դիւրութիւնները կ'ընծայուին, եւ երկրին ամէն կողմը հաստատուած երկրագործական պանքաները դրամական օժանդակութիւն կը նուիրեն:

Թուրքիոյ բազմաթիւ հանքերուն էն արժէքաւորները ընդհանրապէս օտարներու ձեռքը կը գտնուին. ասիկայ ալ ապացոյց մըն է թէ տեղացի վաճառականները չեն գիտեր օգտուիլ երկրին բնական հարստութիւններէն: Նոյնպէս երկաթուղիի, թրամուէյի, շոգենաւի, մեծ պանքաներու բնիկ ընկերութիւններ չափազանց հազուադէպ են, եւ կրնայ ըսուիլ թէ բնաւ չկան, մինչ բնիկ դրամատէրները իրենց ստակը կը պահեն դրամարկղին մէջ, եւ բնաւ ուրիշ գործի հետամուտ չեն ըլլար:

Գործարանները կրնան բազմապատկուիլ, տեղական արհեստները կրնան բարգաւաճիլ երկրին մէջ, եթէ կամք ու ջանք ըլլայ. իբրեւ ապացոյց՝ յիշենք գորգագործութիւնը: Ստոյգ է որ տեղ տեղ զանազան կերպասներ ու կտաւներ կը գործուին, բայց անոնք ալ մեր պապերու մեթոտին համաձայն կ'արտադրուին, ու բնաւ կատարելագործման փափաք չկայ. կը մոռցուի սակայն թէ Եւրոպայէն հոս բերուած զանազան կերպասներու եւ ուրիշ գործըւած ապրանքներու նախնական նիւթերը մեծ մասամբ Թուրքիայէն կը ղրկուին: Այս տեսակ գործերու մասին ալ պետական բարեհաճ տրամադրութիւնները քաջածանօթ են, բայց տեղացի վաճառականներու քով կամքը, ջանքն ու համբերատարութիւնը կը պակսին:

Այն առեւտրական մեծ ձեռնարկութիւններէն զատ, որոնց մէկ քանին յիշեցինք, մեր երկրակիցներու քով փափաքող չկայ նոյն իսկ օգտուելու ներքին առեւտուրի վերաբերեալ գործերէն:

Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ ներքին առեւտուրը մեծապէս զարգացած եւ կարեւոր աղբիւր մը եղած է հարստութեան: Այս տեսակ ներքին առեւտուրներէն՝ օրինակի համար՝ նպարավաճառութիւնը, մսավաճառութիւնը, փռապանութիւնը, գինեպանութիւն են. ստորին արհեստներ նկատուած են տեղացւոց կողմէ, որոնք ամէն օր տեսնելով հանդերձ այդ գործերով պարապող Եւրոպացիներու մեծ հարստութիւններու տիրանալը, դարձեալ չեն ուզեր առիթէն օգտուիլ:

Այս ամէնքը բացորոշ կը ցուցնեն թէ Թուրքիոյ մէջ չա՛տ ու չա՛տ գործեր կան դրամ շահեցնող, գործեր՝ որոնցմէ օգտուելու կերպը տեղացիները չգիտնալնուն կամ չուզելնուն համար, Եւրոպացիներն են որ կ'օգտուին: Հեգնութիւն մը չէ՞ ուրեմն տեղացիներուս պոռչտուքը թէ հարստութիւն ձեռք բերելու համար կ'աշխատինք:

Չենք ուզեր խօսիլ սա կէտին վրայ թէ՝ մարդ հարստութիւն ձեռք բերելով եւ իր դիրքը բարձրացնելով, կրնայ մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցանել իր նմաններուն, իր երկրին եւ իր պետութեան: Կ'ենթադրենք թէ ասիկայ ամէն ոք լաւ ըմբռնած է: Մեր նպատակն է ցուցնել թէ հարստութիւնը աւելցնելու համար ինչ տեսա՛կ յատկութիւններ ունենալու է մարդ, ինչ կերպ մտածելու եւ ինչ ընթացքի հետեւելու է իր գործառնութեանց մէջ: Այս մասին խօսած ենք արդէն Սուրհանդակի 876-877 թիւերուն մէջ՝ օրինակ ցուցնելով Անգլիացի վաճառականը: Բայց վերջերս հօս «Ֆորչինմէյտ ին պիզնէս», այսինքն՝ «գործի մէջ ձեռք բերուած հարստութիւն» անուամբ հրատարակուիլ սկսող պարբերական թերթի մը մէջ կենսագրութիւնները կարդացինք Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մեծահարուստ անձնաւորութեանց: Այդ կենսագրութեանց մէջ կը տեսնենք թէ այժմ 30-40 միլիոն ոսկիի տէր շատ մը մեծահարուստ անձեր խեղճ մարդոց զաւակներ եղած են, որոնք 20-30 ղրշ. շաբաթականով գործի մտած, եւ սակայն այսօր ահագին դրամ դիզած են:

Ուստի անհրաժեշտ է մէկ քանի բացատրութիւն տալ, գիտնալու համար թէ այդպիսի անձեր ինչ միջոցներ գործածեր են, ո՛րքան յարատեւ ու յամառ կերպով աշխատեր են, եւ թէ Եւրոպացիները ընդհանրապէս ինչ կը մտածեն գործի, վաճառականութեան վրայ, եւ ինչ ուղղութեան կը հետեւին:

ՄՈՒՇԵՂ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԱՅՑ ՄԸ ՊՐՈՒՍԱՅԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

(Շար. երէկի թիւէն եւ վերջ)

Յաջորդաբար կ'այցելենք դասարանները, ննջարանները, ճաշարանը, որոնց մէջ տիրող մաքրութիւնն ու կոկիկութիւն, հրճուանք կ'ազդեն մեզի: Աշակերտներուն իբր նախաճաշ՝ թէյ, պանիր, ապուր, ձիթապտուղ, եւ իբր ճաշ առտու երեկոյ երկերկու պնակ մսեղէն եւ բանջարեղէն կերակուրներ եւ շաբաթը երեք անգամ անուշեղէն եւ մէկ անգամ ալ կարկանդակ կը տրուի: Աշակերտք իրենց հասուցած ելակն ու հաղարջը իրենք կ'ուտեն: Ննջարաններու բոլոր մահճակալները մաքուր ու կոկիկ էին. աշակերտք ամէն շաբաթ պարտաւոր են փոխել ճերմակեղէննին:

Ասկէ յետոյ կ'այցելենք վարժարանին պարտէզը, ուր կը մշակուին ամէն տեսակ բանջարեղէններ: Պարտէզին քովիկը կը գտնուի ծաղկանոց մը, ուր կը մշակուին բազմազան ծաղիկներ, պարտէզին մէջ կը գտնուին ելակաստան, ծնեբեկաստան, ուր աշակերտք գործնական դասեր կ'առնեն: Պարտէզին կցուած է 5 արտավար տարածութիւն ունեցող վարդանոց մըն ալ, որմէ ամէն տարի վարդի իւղութիւն կը թորեն: Ասոնց մօտիկը կը գտնուին նշենի, տանձենի, խնձորենի, սալորենի, դեղձի տնկարաններ. Նոյնպէս կայ քրքումի արտ մըն ալ: Պարտէզէն քիչ մը անդին գունագեղ քրիզանթեմներու գրկին մէջ ամփոփուած կայ փոքրիկ դիտարան մըն ալ, ուր օրը օրին կ'արձանագրուին եւ ի լուր երկրագործներու պատէն վար կը կախուին օրուան ջերմութեան, խոնաւութեան աստիճանները, տեղացած անձրեւներուն քանակը, են.: Վարժարանին սահմանէն շաչելով կ'անցնի առուակ մը, որ եզերուած է տերեւախիտ ծառերով. այս զբօսավայրը՝ ամրան տօթագին օրերուն՝ իրեն կը քաշէ Պրուսայի համայնքը: Աշակերտք՝ ուրբաթ ու տօն օրեր կը զբօսնուն հոս, ուր իրենց յատուկ փոքրիկ սրճարան մըն ալ կայ: Այս առուակին մէկ եզերքը կը գտնուի 5 արտավար տարածութեամբ թթենի տնկարան մը, ուրկէ անցեալ տարի, երկրագործներուն ձրիաբար բաժնուելու համար 100,000 թթենիի տունկ ղրկուած է Պոլիս Երկրագործական Նախարարութեան: Այս տարի ալ 300 հազար հատ պիտի ղրկուի: Այս տնկարանէն քիչ մը անդին կը գտնուի թթենոցը, ուր հաստատուած է նորաշէն շերամատուն մը: Հոս ալ աշակերտք գործնականօրէն կ'ուսանին շերամապահութիւն ու հնտաբուծութիւն: Այս տարի այգեստան մըն ալ պիտի հաստատուի. աշակերտք կը խարպեղէին այգեստան հողը:

* *

Այս բազմարդիւն վարժարանը իր ծոցը կը պահէ 60 աշակերտներ, որոնց 10ը հայ եւ 10ն ալ յոյն են: Հայերուն երկուքը՝ Պոլսեցի, երկուքը՝ Պիղացի, երկուքը Կիրասոնցի, մին՝ Տրապիզոնցի, մին՝ Հիւսէյնիկցի (Խարբերդ), մին՝ Էնկիւրիցի, մին ալ՝ Քիրմասթեցի է: Ինչպէս տեղեկացանք, նախորդ տարւոյ 13 շրջանաւարտներուն չորսը հայ են եղեր. երկուքը՝ Էրզրումցի, մին Շապին-Գարահիսարցի եւ մին ալ Չէնկիլէրցի: Ասոնք այժմ Պոլսոյ Հալգալըի բարձրագոյն վարժարանը կը գտնուին: Վարժարանին տարեկան պիւտճէն 2300 ոսկի է, զոր կը հոգայ Երկրագործական Պանքան: Աշակերտաց բոլոր պէտքերը կը հոգացուին վարժարանէն. տարին մէյմէկ անգամ ներքին եւ արտաքին զգեստներ, կօշիկներ կը տրուին իրենց: Ասկէ զատ աշակերտները ամիսը անգամ մը Պրուսա պտոյտի ելած ատեն, տասնական ղրուշ կը բաժնուի իրենց: Վարժարանին շրջանը երեք տարի է: Այս տարի խնդրանք շատ ըլլալէն, ամէնուն ալ գոհացում տրուելու համար, աշակերտաց թիւը 60 թիւէ՝ 80ի բարձրացուցուած

«ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ»Ի ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ (31

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Ժ.

Կը տեսնես որ աղքատ ծեր մը անկիւնը նստեր է. եթէ երկու ոսկի ունիս վրադ գնա այդ ծերունիին կռնակին վրայ նստէ՛. կը պատահի սակայն երբեմն, ինչպէս արդէն տեսաք, որ ամենէն հարուստն ամենէն վար կը նստի դրան քով, վերջէն եկող եւ անկէ նուազ հարուստ մը դրան դո՞ւրսը նստի: Ահա խնդիր մ'որ ամեն տարի այցելութեանց օրերուն մէջ կը յուզուի եւ շատ սխալներով կը լուծուի:

Ըստ մեր խոնարհ կարծեաց միջոց մը կայ միայն որ այս անպատեհութիւնները կը բառնայ եւ արժանապատուութիւններ վիրաւորելու երկիւղը կը փարատէ:

Ո՞րն է այդ միջոցը:

Այբուբենի կարգաւ նստիլ:

Այսինքն ժամկոչ մ'որ եւ անունն այբով կսկսի իրաւունք պիտի ունենայ վեր նստիլ այն վաճառականէն որուն անուան սկզբնատառն Բ. կամ Գ. կամ Դ. եւն. է:

Այս միջոցը թէպէտեւ քիչ մը ծիծաղաշարժ է, բայց սկզբունքի վրայ հիմնուած է:

ԺԱ.

Աբրահամ աղան անգիտ անձ մ'է խաղի մէջ. որչափ ալ կորսնցնէ՝ չբարկանար, պաղ արեամբ կը շարունակէ խաղն առանց կծու ակնարկութիւններ ընելու իւր խաղակցին: Աբրահամ աղային հակապատկերն է Տիմոթէոս աղան որ սաստիկ կը բարկանայ երբ բախտը իրեն չժպտի խաղի մէջ:

Աբրահամ աղան չէր ճանչնար Տիմոթէոս աղան, ոչ ալ Տիմոթէոս աղան կը ճանչնար Աբրահամ աղան երբ օր մը զբօսարանի մէջ իրարու հանդիպեցան եւ Տիմոթէոս աղան հրաւիրեց Աբրահամ աղան պէզիք խաղալու:

—Աբրահամ աղա՛, եկուր քեզի հետ բարթի մը պէզիք խաղանք:

—Այսօր ժամանակ չունիմ:

—Կաղաչեմ, բարթի մը խաղանք, ժամանակ կանցունենք:

—Շնորհակալ եմ, թող մնայ այսօր:

—Խաղա՛նք խաղա՛նք... սա թուղթերը բեր ծօ:

—Գործ ունիմ, չեմ կրնար խաղալ:

—Շուտ մը կը լմննայ... շուտ ըրէ ծօ... աղէկ թուղթերէն բեր:

Աբրահամ աղան չկրնար դիմադրել:

—Մէյմէկ խահուէի խաղանք, Աբրահամ աղա:

—Շատ աղէկ:

—Կարէ նայինք... դուն պիտի տաս... տուր նայինք... խաղի մէջ ես բախտ չունիմ սա փորձենք...

Կսկսին խաղալ: Տիմոթէոս աղան անանկ շարժումներ եւ ձեւեր կ'ընէ որ բարկութիւն կը յայտնեն, երբեմն քթին տակէն կը մռմռայ եւ ծուռ ծուռ կը նայի Աբրահամ աղային որ կը վաստկի խաղը:

—Դուք վաստկեցաք... լաւ... տուր նայինք:

—Առէ՛ք:

—Աս ինչ անճոռնի թուղթեր տուեր ես աղբար, կարծես զատեր զատեր գէշ թուղթերը տուեր ես:

—Դուք կտրեցիք:

—Ձեր ըսեր թէ ես չկտրեցի... խաղացէք:

—Վերուցէք:

—Աս ինչ գէշ թուղթ կը քաշեմ կոր, աղբար:

—Բիքա քօզ... քառասուն:

—Աղէկ թուղթերը դուն ես առեր:

—Զօրս սօօ... հարիւր:

—Փոխեմ իմ բաղդս:

—Բիքա տամա քառօ ֆանթի... յիսուն:

—Այսչափ աղէկ թուղթ քաշել... առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ կոր:

—Երկու հարիւր յիսուն...

—Վայ չուչանորդի թուղթ, վայ...

—Երկու հարիւր յիսուն...

—Որչա՞փ գրեցիր աղբար... եօթը հարիւրի մօտեցեր ես... դեռ նոր սկսանք խաղալ, կաղաչեմ, ուշադրութիւն ըրէ՛:

—Քու առջեւդ կը գրեմ կոր, եղբա՛յր... չորս սօօ հարիւր:

—Վայ թշուառական թուղթ վայ... քանի, հէլէ քանի մը բացինք... օրհնեալ է Աստուած:

—Երկու հարիւր յիսուն:

—Պէ աղբար քիչ մը կամաց խաղայ որ ես ալ տեսնեմ, ինչ է ան զըվըրզըվըր երկու հարիւր յիսուն կ'ըսես կը բանաս... ինչո՞ւ համար 250 կ'ըլլայ կոր եղեր... ինչ ըսել է զաթը իմին թուղթս գէշ կուգայ կոր...

—Հինգ հարիւր:

Տիմոթէոս աղան ձեռքի թուղթերը սեղանին վրայ կը նետէ եւ Աբրահամ աղային դառնալով.

—Քեզի կամաց խաղա՛ ըսինք, աղբար, մախսատս գլուխս բարկացնելո՞ւ համար կ'ընես կոր... ես քեզի ընեմ նէ հօշդ կուգա՞յ:

—Ինչ կընեմ կոր, աղբար...

—Տահա ինչ պիտի ընես, աղբար... ինչէն հինգ հարիւր կը բանաս կոր եղեր...

—Ծամըմ առաջ աղջիկ մը եւ պաճախ մը չունէի՞...:

—Ունէիր մի չունէիր մի ես ինչ գիտնամ աղբար... մարդուս գլուխը խելք կը ձգե՞ս կոր մի ես... իմ խաղիս մի նայիմ, քուկինիդ մի նայիմ... աճէլէով, հէլէթով խաղալ մը ունիս, կարծես քի մեծ յաջողութիւն մը ձեռք բերեր ես:

(Շարունակելի)

է։ Աշակերտք՝ մաից թեթեւ քննութիւնով մը կ՚ընդունուին վարժարան. այս քննութիւնն ալ կարող են տալ գաւառի մեր բոլոր վարժարաններուն շրջանաւարտները։ Աշակերտներուն ամէնքն ալ հոգեւին փարած են երկրագործութեան. ամէն օր արեւի մէջ կը տապլտկին եւ հողին մէջ կը գլտորին։

Կարմիր դէմքով այս սիրուն երկրագործները, վարժարանի 1600 արտավար տարածութիւն ունեցող ագարակին մէջ, օրական 3 ուկէս կամ հողային աշխատութիւն կ՚ունենան։ Ամէն աշխատութեան յատուկ նորագոյն մեքենաներ կան, ինչպէս ցանող, հնձող, կալսող, խրձակապ, խոտաքաղ մեքենաներ, արօրներ, սայլօրօրներ եւն., որոնցմով կը հերկեն, կը ցանեն, կը հնձեն եւ կը կալսեն։ Վարժարանին շրջանը աւարտող աշակերտները, երկրագործական եւ չերամաբուծական երկեակ վկայականներ կը ստանան եւ առանց մաից քննութեան կ՚ընդունուին Հալքալըի Երկրգ. Բարձրգ. վարժարանը։

* *

Վարժարանին եռամեայ դասերը հետեւեալներն են, զորս կը դասախօսեն 8 դասատուներ.—

Ա. տարի.—Տեսական և գործնական թուաբանութիւն, Օսմ. լեզու, Օսմ. Պատմութիւն. անգործարանաւոր տարրաբանութիւն(Chimie inorganique) Ֆրանս. լեզու, աշխարհագրութիւն, կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, գծագրութիւն, գեղագրութիւն։

Բ. տարի.— Տեսական եւ գործն. թուաբանութիւն, ընդհ. երկրագործութիւն, բնագիտութիւն, օդերեւութաբանութիւն, գործարանաւոր տարրաբանութիւն (Chimie organique), աշխարհագր., Ֆրանս. լեզու, բուսական բնախօսութիւն, Օսմ. լեզու, երկրաբանութիւն (Géologie), հանքաբանութիւն(Minéralogie), երկրաչափութիւն, գծագրութիւն։

Գ. տարի.— Օսմ. գրագիտութիւն, գետնաչափութիւն (Arpentage) արջառագիտութիւն (Zootechnie). երկրգ. երկրաչափութիւն (Génie rurale), պարտիզպանութիւն (Horticulture), Ծառատածութիւն (Arboriculture), տամարակալութիւն, չերամաբուծութիւն, այգեգործութիւն (Viticulture), Երկրգ. արուեստագիտութիւն (Industrie agricole այն է պանրագործութիւն, քացախաչինութիւն, վարդաբուծութիւն, մեղուաբուծութիւն եւն), տնտեսագիտութիւն (èconomie politique), մասնաւոր երկրագործութիւն, անասնաբուժութիւն (art vétèrinaire), Ֆրանս. լեզու, բուսաբանութիւն (Classification végétale)։

Ահա հոս կը վերջանայ Պրուսայի Երկրագործական գործնական վարժարանին նկարագրութեան սղագրութիւնը։ Լաւ չըլլա՞ր արդեօք որ Պատրիարքարանը ամէն տարի Ս. Յակոբայ Որբանոցին յաջողակ շրջանաւարտներէն երեքական հոգի դնէ կայս. երկրագործական գործնական վարժարաններուն մէջ։ Նախորդ տարւոյ Հայ շրջանաւարտներուն երեքը Ս. Յակոբայ Որբանոցին գաւառի ուսանողներէն էին. հոս իրենց յաջողութիւնը դրուատուած է ամենուստ։ Արշարունի Սրբազանէն առած տեղեկութեանցս նայելով, Պատրիարքարանը նոր աշակերտներ ալ պիտի ղրկէ եղեր։ Ըստ իս՝ գիտական երկրագործութիւնը ռամկացնելու համար, պարտի Պատրիարքարանը արհեստանոցներու յաջողակ շրջանաւարտները դնել կայս. Երկրագործական վարժարաններու մէջ և շրջանաւարտ ըլլալնէն ետքը գաւառը կարգել զանոնք, այդ արհեստանոցներուն մէջ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Պրուսա

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻԼՀԷԼՄ Բ. ԿԱՅՍՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆ.— «Թայմզ» չաբաթ առտու հրատարակեց ամբողջութիւնը այն նամակին, զոր Վիլհէլմ Բ. Կայսրը ուղղած էր ծովակալ Հօլմանի։ Ահա այդ նամակէն մէկ քանի չահագրգռական հատուած՝ բացի անոնցմէ զորս արդէն հրատարակած էինք երէկ։

Վիլհէլմ կայսրը կ՚ըսէ ի մէջ այլոց.

«Կ՚ուզեմ անգամ մըն ալ խօսիլ իմ անձնական հայեցակէտիս՝ Յայտնութեան վարդապետութեան վրայ, այն ձեւով զոր քանիցս պարզած եմ ձեզի, սիրելի Հօլման, ինչպէս նաեւ ուրիշ անձերու։ Ես տարբերութիւն մը կը դնեմ երկու յայտնութիւններու մասին, որոնց մէկը չարունակական և գրեթէ պատմական նկարագիր մը ունի, եւ միւսը զուտ կրօնական է, տեսակ մը պատրաստութիւն Մեսիային վերստին գալստեան։

«Այս երկու յայտնութիւններէն առաջինին համար պէտք է ըսեմ որ իմ կարծեօք բնաւ կասկած չկայ որ Աստուած չարունակ կը յայտնուի մարդկային ցեղին մէջ, որ իրն է, իր ստեղծագործութիւնը։ Աստուած իր «շունչը փչեց» մարդուն։ Այսինքն իր էութենէն մաս մը տուաւ մեզի, հոգի մը։ Անիկա հայրական սիրով մը և չահագրգռութեամբ մը կը դիտէ մարդկային սեռին բարգաւաճումը, դէպի նոր յառաջդիմութիւններ տանելու համար զայն։ Աստուած կը յայտնուի մերթ այս ինչ եւ մերթ այն ինչ մեծ մարդուն մէջ, հոգ չէ թէ քահանայ մը ըլլայ ան կամ թագաւոր մը, կռապաշտներու մէջ գտնուի թէ Հրեաներու և Քրիստոնեաներու մէջ։ Հիւմմիւրապի այն մարդոցմէ մէկը եղաւ, ինչպէս եղան նաեւ Մովսէս, Աբրահամ, Հոմերոս, Մեծն Կարոլոս, Լուտեր, Շ՚քսբիր, Կէօթէ, Քանթ և Վիլհէլմ մեծ կայսրը։ Ասոնք է որ ընտրեց Աստուած և արժանի դատեց իր կամքին համաձայն կատարելու փայլուն եւ անկորուստ գործեր իրենց ժողովուրդներուն օգտին համար, թէ՛ հոգեկան եւ թէ փիզիքական աշխարհին մէջ։ Քանի՜ քանի անգամներ իմ մեծ հայրս բացայայտօրէն ըսած է թէ Աստուծոյ կամքին պարզ գործիքն է միայն ինքը։

«Աստուած ուզեց որ այս մեծ հանճարներուն աշխատութիւններէն օգտուին ժողովուրդները, որպէսզի այդ ժողովուրդները կարենան հետեւիլ իրենց բարգաւաճումին, այդ մեծ հանճարներուն ներկայացուցած ծրագրին համաձայն, եւ իրենց երկրաւոր բաղդին լաբիւրինթոսին և անծանօթ ճամբաներուն մէջ առխարխափ չքալեն։ Աստուած անշուշտ յայտնուած է զանազան մարդերու՝ զանազան եղանակներով, ազգի մը գրաւած դիրքին և հասած քաղաքակրթութեան աստիճանին համեմատ, և տակաւ կ՚ընէ տակաւին մեր օրերն ալ։

«Յայտնութիւններու ուրիշ տեսակ մը, զուտ կրօնական յայտնութիւնը, անիկա է որ Քրիստոսի ծնունդին կը մղէ։ Աբրահամէն ի վեր այս յայտնութիւնը կը կատարուի յամրօրէն, բայց անհուն իմաստութեամբ մը։ Առանց ատոր մարդկային ցեղը կորսուած էր։ Եւ ահա կը սկսի այն հրաշալի գործողութիւնը, որ է Աստուծոյ յայտնութիւնը։ Աբրահամու ցեղը զարգացաւ այս յայտնութեան, միակ Աստուծոյ մը հաւատքին վրայ. հաւատք մը զոր պարտաւոր էին խնամով պահպանել։ Այս ցեղը միշտ պահպանած է իր միաստուածութիւնը։ Աստուածային ուղղակի միջամտութեան չնորհիւ է միայն, որ այս ցեղը կրնայ վերակազմուիլ։ Եւ այս կերպով է որ դէպքերը իրարու կը յաջորդեն դարերու ընթացքին մէջ, մինչեւ որ Մեսիան վերջապէս վերերեւ, ինչ որ Աստուծոյ այս աշխարհին մէջ ամենէն փայլուն յայտնութիւնը պիտի ըլլայ»։

ԱՆԳԼ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ.— Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին ուրբաթի նիստին մէջ վիճաբանութեան առարկայ եղաւ Երեսփոխան Պ. Մաք Նէյլի մէկ առաջարկը, որով կ՚ըսուի թէ հանրային վաճառական ընկերութիւններու վարչական խորհրդոյ անդամակցութեան և նախարարութեան պաշտօնները անհաշտ են մէկմէկու։ Այդ առաջարկով կը յայտարարուի թէ այժմու նախարարները և իրենց խորհրդականներուն կէսը՝ այն է երեսուն եւ երեք հոգի, անդամակից են զանազան հանրային ընկերութեանց։ Իռլանտացի երեսփոխան մը յայտարարեց թէ ոչ միայն նախարարները, այլեւ Երեսփոխաններն անգամ պէտք չէ անդամակցին ոեւէ սեղանաւորական ընկերութեան մը վարչական խորհուրդին։ Ուրիշ ազատական երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ այդպիսի կրկնակ պաշտօններ միանգամայն ունեցող մը խախուտ դիրք մը կ՚ունենայ։ Ազատական Նախկին նախարար Սըր Ուիլեըմ Հարքորդ ըսաւ թէ անոնք որ պետական պաշտօններու մէջ կը գտնուին եւ մեծ պատասխանատուութիւններ կը ստանձնեն, պէտք է իրենց բոլոր ջանքը նուիրեն այդ պաշտօնը լաւագոյն կերպով կատարելու համար։ Վարչապետ Պ. Պալֆուր այս բոլոր դիտողութիւններուն պատասխանելով ըսաւ թէ առաջարկին հեղինակը՝ Պ. Մաք Նէյլ՝ բացարձակապէս անճիշդ յայտարարութիւններ ըրած է Տըվոնշայրի դուքսին մասին, թէ անկարելի է իբրեւ սկզբունք ընդունիլ որ նախարարութեան անդամ մը պէտք չէ զբաղի իր այդ պաշտօնին վերաբերեալ գործերէն տարբեր բաներով եւ այլն։ «Եթէ, յարեց վարչապետը, պէտք ըլլայ ընդունիլ այդ առաջարկուած սկզբունքը, այն ատեն այդ պարտականութիւնը պէտք է դնել ընդդիմադիրներու պետերուն և Լորտերու ժողովին անդամակիցներուն վրայ ալ»։ Ժողովը՝ 109ի դէմ 147 ձայնով, այն է 38 քուէի մեծամասնութեամբ մերժեց ներկայացուած առաջարկը։

Ծովային չինութեանց մասնագէտ ազատական երեսփոխան մը, Սըր Ուիլեըմ Ալլէն, ի վերջոյ խօսելով անգլ. տորմիղին այժմու կացութեան վրայ, և իր կարգին առաջարկ մը ներկայացուց, որով նկատի կ՚առնուէր գահաճառին մէջ ո եւ է ակնարկութիւն չըլլալը՝ «Ն. Վեհափառութեան Նաւատորմին Նուազ գոհացուցիչ վիճակին» մասին։ Սըր Ո. Ալէն ըսաւ թէ արձակուրդի ժամանակ Նախարարներու և երեսփոխաններու խօսած գրեթէ բոլոր ճառերուն մէջ ակնարկութիւններ կային անգլ. տորմիղին։ Առաջարկին միակ նպատակն է ցուցնել թէ ճարտասանութիւնը չի բաւեր նաւատորմ մը կազմելու համար։ Բանախօսը պնդեց թէ «անգլ. մարտանաւերը անգործնական յատակագիծներու վրայ չինուած են։ Ասկէ զատ, վարչութիւնը որ պիտի ապահովէ Անգլիոյ՝ զօրաւոր տորմիղ մը ոչ ձեռնհաս է և ոչ խնայող։ Մարտանաւերը սպառազինման տեսակէտով ալ բաւական զօրաւոր չեն։ Անգլ. տորմիղին մէջ չկայ և ոչ իսկ մէկ նաւ մը, որ կարենայ չարունակ ընթանալ իր ունեցած արագութեամբ, առանց ո եւ է արկած մը պատահելու.» Սըր Ո. Ալէն դժգոհութիւն կը յայտնէ որ Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը Մ. Նահանգներուն կը դիմէ ընդծովեայ նաւերու համար, և Ֆրանսայի՝ կաթսաներ ձեռք բերելու համար, կարծես թէ Անգլիոյ մէջ կարելի չէր ատոնք հայթայթել։» Այդ ընդծովեաները արժանի չեն իրենց անունին։ Ծովային Նախարարութիւնը առանց օգուտի կը վատնէ ազգին դրամը։» Նախարարական երեսփոխան Պ. Ըէնվիք ոյժ տըւաւ այս առաջարկին։ Ծովային խորհրդական Պ. Ֆորսդըրջը պատասխանեց թէ առաջարկին հեղինակը չափազանցուած խօսքեր ըրած է անգլ. տորմիղին եւ ծովային պաշտօնատան նկատմամբ։ Գալով Պէլվիլի չոգենաւային կաթսաներուն, չի պաշտպաներ զանոնք։ Արդէն անգլ. նոր մարտանաւերուն մէջ փորձի կ՚ենթարկուին նոր ձեւով կաթսաներ։ «Անգլ. տորմիղը բնաւ երբեք անկարող չէ։ Այս տորմիղը արագ յառաջդիմութիւններ կ՚ընէ բարւոքման ճամբուն մէջ, յառաջդիմութիւններ՝ զորս նկատի առնելու էր առաջարկին հեղինակը։» Ասոր վրայ, ներկայացուած առաջարկը ետ առնուեցաւ։

ՊԱՊԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ հանդէսները սկսան ուրբաթ օր։ Առտուն մասնաւոր արարողութիւններ կատարուեցան Ս. Պետրոսի Մայր-եկեղեցիին մէջ, կարդինալ Ռամբօլլայի նախագահութեամբ։ Կէս օրին Պապը բազմաթիւ ուխտաւորներ ընդունեց Վատիկանի մէջ։ Ընդունելութիւններէն և օրհնութեանէն վերջը, Լէոն ԺԳ. սքանչելի արտախուրակ մը ընդունեց, իբրեւ նուէր աշխարհի բոլոր կաթոլիկներուն կողմէ։ Այս նուէրը, որ կը բաղկանայ երեք զուտ ոսկեէ թագերէ՝ արծաթ յատակի մը վրայ՝ մէկ տարուան մէջ չինուած է և 80,000 անգլ. ոսկի կը գնահատուի։ Ասկէ զատ, Պապին ներկայացուեցան կարգ մը այլաբանական ոսկեէ բանալիներ՝ որոնք ահագին գումարներ կ՚արժեն։ Ուրիշ չատ մը նուէրներ ալ տարուած էին. այս ամենուն արժէքը մէկ միլիոն անգլ. ոսկի կը հաշուուի։ Հանդէսներու միջոցին, Լէոն ԺԳ. տկարութեան նշան չէր ցուցներ, թէեւ անդին քանի մը ուխտաւորներ մարեցան։ Հանդէսները պիտի չարունակեն մինչեւ մարտ 3։ Այս քանահնգամեայ հանդէսին առթիւ, մինչեւ հինգչաբթի 100,000է աւելի տոմսակ ծախուած էին, Ս. Պետրոսի մեծ հրապարակը ընդունելու համար։ Այդ օրը Լէոն ԺԳ. Վատիկանի մէջ ճաշի հրաւիրեց 93 աղքատներ, որոնց իւրաքանչիւրին տարիքը 80էն վեր էր։ Հիւրերուն թիւը Պապին տարիքին թիւին հաւասար էր։

ԻՒՄՊԷՌ-ՔԱՂՈՅԻ ԴԱՏԸ

Համբաւաւոր խաբեբաներուն և վաշխառու Քաղոյի միջեւ ծագած դատին չարունակութիւնը տեղի ունեցաւ հինգչաբթի օր, ինչպէս արդէն ծանուցուեցաւ։ Այս անգամ աւելի մեծ բազմութիւն մը ներկայ էր։ Երբ ընդհ. դատախազը վերջացուց իր ճառը, հակառակ վճիռ մը պահանջելով սեղանաւորին դէմ, ընդհանուր կարծիքը այն էր թէ Տիկին Իւմպէռ չահած էր այդ օրը։ Ներկաներուն մէջ, որոնք դատը դեռ չսկսած արդէն քրտինք մտած էին տեղ գտնելու համար, կը տեսնուէին անսովոր թուով գեղանի դերասանուհիներ և վայելչազգեստ տիկիններ, դատաւորներ, փաստաբաններ, թատերագիրներ և ուրիշ հանրային անձնաւորութիւններ։ Տիկին Իւմպէռ այդ օրը քիչ մը տժգունած էր և յոգնած կ՚երեւէր. բայց հակառակ զինք դիտող հարիւրաւոր աչքերու, վեհաշուք ձեւով մը գնաց դատարանին մէջ նստեցաւ իրեն յատկացուած տեղը։

Փաստաբան Պ. Մօրիս Պէրնառ խօսք առաւ Պ. Քաղոյի կողմէ։ Փաստաբանը անկեղծօրէն խոստովանեցաւ թէ Տիկին Իւմպէռ առաջին օրը չատ ճարտարօրէն պաշտպանեց ինքզինքը, և ուշադրութիւնը դարձուց բուն վէճի առարկայ եղած խնդրէն, զոհի մը դերը ստանձնելով։ Սակայն Պ. Պէրնառ այս խօսքէն անմիջապէս վերջը յանձնարարեց տիկին Իւմպէռի որ՝ չմոռնայ պարապ դրամարկղը և Սպանիա փախուստը, միլիոն սեղանաւորին անձնասպանութիւնը, Պ. Շօմմանի մահը, Պ. Պէրնառի եղերական վախճանը՝ յիմարանոցի մը մէջ, և այն երկար թափօրը խմարհ պահանջատէրերու որոնք Ռանթ Վիաժէրի գող դռներուն առջեւէն կ՚անցնէին, ի զուր իրենց աւանդ ձըգած դրամները պահանջելով։

Քաղոյի փաստաբանը յետոյ իր փոխանորդեալին դէմ եղած ամբաստանութեան վրայ խօսելով, առանց փափկանկատութեան ըսաւ թէ Տիկին Իւմպէռ կը նմանի այն աւազակին որ, ճըպլըթայ կառք մը կեցնելէ վերջը, կը գանգատի, որովհետեւ միայն պղինձ դրամ գտած է ճամբորդներուն գրպանը։

Ընդհ. դատախազը, ինչպէս ըսինք, փայլուն ճառով մը արդարութիւն պահանջեց «նոյն իսկ Իւմպէռներուն» համար։ Իր խօսքերը մեղեդին ծափերով ընդունուեցան։ Ժողովուրդին և դատական չրջանակներու մէջ չատ կը խօսուի ընդհ. դատախազին ընթացքին և Իւմպէռներուն ի նպաստ ըրած կոչումին վրայ։

Վճիռը չաբաթ օրուան ձգուեցաւ։

* *

Իւմպէռ-Քաղոյի այս դատավարութեան առթիւ հետաքրքրական է յիշել կարծեցեալ գիւտ մը։ «Ժուռնալ» կ՚ըսէ թէ իրապէս գոյութիւն ունեցած են համբաւաւոր Քրօֆօրտ եղբայրները, որոնք, ինչպէս կը հաւատէ Տիկին Իւմպէռ, 4,000,000 անգլ. ոսկի կըտակած էին։ Այսպէս, 1883ին «Թայմզ» ծանուցեր է մահը Ուիլեըմ Սթիւըրդ Սթըրլինկ Քրօֆորտի, Քանի մէջ (Հարաւ. Ֆրանսա). ասոր զաւակն ալ տարիս մը վերջը մեռեր է միեւնոյն տեղը։ Այն ատենները կ՚ըսուէր թէ Քրօֆորտ 10,000,000 անգլ. ոսկիի հարստութիւն մը ձգած է։ Հանգուցեալը ամուսնացած էր Մօնթրօզի դքսուհիին հետ, և այնպէս կը կարծուէր թէ իր հարստութեան մեծ մասը անոր ձգած էր։ Տիկին Իւմպէռի պատմութեան նայելով, հարստութենէն մաս մըն ալ Քրօֆորտ ընտանիքին ուրիշ մէկ ճիւղին կտակուած էր. Այս պատմութեան մէջ եթէ կասկածելի բան մը կայ, ան ալ սա է թէ 1883ին մեռած Քրօֆօրտը (Crawf[u]rd) տարբեր կերպով կը գրէր իր անունը՝ Տիկին Իւմպէռի յիշած Քրօֆորտէն (Crawf[o]rd)։

ՍՈՍԿԱԼԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՂԱՔՆԵՐ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ ԶՈՀ

Սոսկալի արկածներու լուրեր կուգան Ամերիկայէն։

Ուրբաթ առտու, Նիւ-Եորքի մէջ (Նիւ-Ճէրսի) ընդհարում մը տեղի ունեցաւ կառախումբի մը և ելեկտրական թրամուէյի մը միջեւ, որուն մէջ Նիւ-Եորքի բարձրագոյն վարժարանին աշակերտները կը գտնուէին։ Այս ընդհարումին հետեւանքով 8 աղջիկներ վայրկենապէս մեռան, 14 աղջիկներ և 6 տղաքներ ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան։

Թրամուէյը լեցուած էր հարիւրի չափ ուրախ զուարթ տղաքներով և աղջիկներով, 14էն 17 տարեկան, որոնք դպրոց կ՚երթային։ Արկածը այնչափ անակնկալ եղաւ որ, քիչ մը առաջ խնդացող տղաքները հիմայ լաց ու կոծերով, օգնութեան աղաղակներով, հոգեվարքային հոնդիւններով սիրտ կը խլրտացնէին։ Ճամբուն երկու կողմը դիզուած ձիւնը յօշոտուած դիակներով ծածկուած էր։ Արկածին լուրը իմացուելուն պէս, բազմաթիւ ոստիկաններ օգնութեան հասան, և չարժուն հիւանդանոցներ ևն. բերուեցան։ Լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ, և աշակերտներու ծնողքները արկածին վայրը խուժեցին։ Կարելի չէ նկարագրել աղեխարշ վիճակը այն ծընողքներուն՝ որոնց զաւակները ճզմուած էին երկաթեայ բեկորներուն տակ։ Զոհերէն չատերը բարեկեցիկ ծնողքներու զաւակներ էին, և արկածը սուգի մէջ ձգած է ամբողջ քաղաքը։ Սպաննուած աղջիկներէն մէկ քանին կտոր կտոր եղած և ճզմուած էին, չատերն ալ հազիւ կը ճանչցուէին։ Աղջիկ մը պատրին զարնուելով գլուխը ջախջախուած էր. ուրիշ երկու աղջիկներ ալ, սոսկալի կերպով յօշոտուած, գծին երկայնքը փռուած էին, տակաւին իրենց դասագիրքերը բռնած։ Ուրիշ դիակի մը գլուխը մարմինէն բաժնուած էր. և գրեթէ բոլոր մեռեալները իրենց թեւերը կամ սրունքները կորսնցուցած էին։ Վիրաւորուածներէն չատերը այնչափ սոսկալի կերպով վիրաւորուած էին որ, իրենց ցաւի աղաղակները արցունք կը քամէին գիտնոց ազատողներուն աչքերէն։ Տիրող սաստիկ ցուրտը կ՚աւելցնէր դժբաղդ զոհերուն տառապանքները։

ՀՐԴԵՀ ՊԱՆԴՈԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԱՆՁԵՐ ԱՅՐԱԾ

Երկրորդ աղէտ մըն ալ, նոյնչափ մահացու, տեղի ունեցաւ Այօուայի մէջ։ Այդ կողմերը հրդեհ մը ծագելով, Բէլիֆիլըն Օթէլը ամբողջովին մոխիր դարձուց։ Թէեւ 10 հոգի կը հաշուուի կրակին մէջ այրողներու թիւը, բայց պանդոկին արձանագրութեան տետրակը այրած ըլլալով, կարելի չէ եղած ճշդել զոհերուն թիւը, որ կը վախցուի թէ կարծուածէն աւելի մեծ է։ 20է աւելի անձեր ծանրապէս վիրաւորուեցան, մէկ քանին մահացու կերպով։ Պանդոկը եռայարկ խոչոր չէնք մըն էր, և բոլոր սենեակները բռնուած էին։ Հրդեհը ծագում առաւ ելեկտրական լոյսի թելի մը խանգարումէն, և երբ հասկցուեցաւ, արդէն բաւական տարածուած էր։ Անմիջապէս վտանգի նշան տրուեցաւ, և հիւրերէն մեծ մասը քունէ արթննալով սանդուղները խուժեցին և փողոց նետուեցան։ Բոցերը արագօրէն տարածուեցան, և չատ չանցած ալ անկարելի եղաւ վերի յարկերէն փախչիլ։ Սարսափահար կիներ և այրեր, գիշերազգեստներ հագած, պատուհաններէն կը տեսնուէին մոլեգնօրէն օգնութիւն պոռալով։ Երբ բոցերը իրենց հասան, ամէնքն ալ սկսան մայթայատակները ցատկել։ Շատերը սոսկալի վէրքեր ստացան, և սրտաճմլիկ տեսարան մը կը պարզէին։ Երրորդ յարկէն վար ցատկողները ազատելու չատ քիչ յոյս ունէին, բայց քիչերը վարանեցան երբ բոցերը չրջապատեցին զիրենք։ Ոմանք պատուհաններէն կախուեցան մինչեւ որ սոսկալի կերպով այրեցան։ Փողոցը լեցուած էր անդամահատուած, ճզմուած, այրած այրերով և կիներով, ամէնքն ալ գիշերազգեստ հագած։

„ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ„Ի ՕՐԱՑՈՅՑԸ

1903

1320	ՕՐ	1903
ՏՃԿ.	ՓԵՏՐՈՒԱՐ 12	ԼՏՑ.
Զիլ-գաատէ 27	ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Պահք։ Լու. Օր մախրոց	Փետր. 25
ԵԼԱՕՐ 6:38		ԵԼԱՕՐ 6.11

ՊԱՏՄԱԿԱՆ.—1721 փետր. 12ին Գրիգոր Շղթայակիր, որ 1715ին Երուսաղէմի Պատրիարք ընտրուած էր, վանքին մեծաքանակ պարտքը վճարելու համար վիզէն չղթայ մը անցուցած տարիներով նպաստ հաւաքելէ ետքը կը հասնի Երուսաղէմ և կը բազմի պատրիարքական աթոռը։ Միաբանութեան պարտքը վճարած, նոր չինութիւններ ըրած և բարեկարգութիւններ մտցուցած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ։ Վախճանած է 1749ին։

—1834 փետր. 12/25ին Գերմանիոյ մէջ կը մեռնի Ալօյս Սէնէֆէլտէր, վիմագրութեան հնարիչը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ կոնդակներու չարքին մէջ, որ վերջերս հրատարակուած է, կը կարդանք թէ Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Զաւէն Ծ. Վ.ի խնդրանաց համաձայն, Ս. Հայրապետը լուծած է պսակը Կարնեցի Թորոս Խաչատուրեանի, Մարտիրոս Չիթճեանի եւ Սեդրակ Թորոսեանի՝ իրենց կիներուն անբարոյական ընթացքին պատճառաւ և թոյլտուութիւն ըրած է այդ երեք անձերուն՝ ուրիչի հետ ամուսնանալու։ Այս խնդիրը կ՚երեւայ թէ ուղղակի Կարինէն տեղեկագրուած է Մայր Աթոռ, առանց Պատրիարքարան դիմուելու, որովհետեւ կոնդակներն ալ ուղղուած են այդ Առաջնորդին եւ Պատրիարքարանի մէջ այդ մասին ալ որ եւ է արձանագրութիւն չկայ։ Սակայն մենք որ Կարնոյ Առաջնորդին ջանքերը մինչեւ հիմայ դրուատած ենք, այս պարագային մէջ համամիտ չպիտի կրնանք ըլլալ իրեն, որովհետեւ յարաբերութեան օրինական կարգը կը պահանջէ որ Առաջնորդները իրենց այս կարգի գործերը ուղղակի Պատրիարքարանի եւ Կրօն. Ժողովոյ միջոցաւ մատուցանեն Մայր Աթոռին եւ այս յարաբերութեան օրինական կարգին չերումը մինչեւ իսկ չհասկցուի Թուրքիոյ չատ անգամ ոչ միայն նուիրակ վարդապետներու՝ այլ և վաղեմի արքեպիսկոպոսներու։ Ամէն կարգի գործերու մէջ Պատրիարքարանը իբրեւ կեդրոն նկատել՝ Առաջնորդներու պարտաւորութիւնն է եւ այն պարագային երբ Պատրիարքարանը անլսելի կը թողու, կարելի է դիմել հոգեւոր վերին մարմինին՝ լոկ հոգեւոր գործերու մասին։ Բարեկարգութեան եւ օրինաւորութեան պահպանման տեսակէտով կը գրենք այս տողերը, որոնք հարկաւոր կատարողութեան պիտի առնուին ամէնէն առաջ Կարնոյ Առաջնորդին կողմէ։

Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ կրկնամուսնութեան հրաման տուած է նաեւ հետեւեալներուն.—Սալմաստեցի Ստեփան Գրիգորեանի՝ որուն կինը՝ Եղիսաբեթ դասալքած եղած է։ Կարնեցի Յարութիւն Աւետիսեանի անուն անձին կինը Հայկանոյշ 20 տարիէ ի վեր իր ամուսինը թողած եւ հեռացած ըլլալով, նոյն անձին իրաւունք տրուած է նորէն ամուսնանալու։ Անդրէաս Շմաւոնեան անուն անձի մըն ալ կրկնամուսնութեան արտօնութիւն տրուած է զրկելով նոյն իրաւունքէն իր կինը իր անառակ ընթացքին համար։ Յարութիւն Պետրոսեան անուն Ասորի մը հայ կնոջ մը հետ ամուսնանալէ յետոյ բաժնուած է կնոջմէն եւ այս անգամ դիմելով Մայր Աթոռին, խնդրած է որ Հայ. Եկեղեցւոյ պսակով Հայուհիի մը հետ ամուսնանալու թոյլտուութիւն ըլլայ իրեն. յիշեալ Ասորիին այս խնդիրը մերժուած է։ Տփղիսցի Նիկողոս Լալայեանի ամուսնութիւնն ալ լուծուելով թէ ամուսնոյն եւ թէ կնոջ իրաւունք տրուեր է կրկնամուսնութեան։

ՓՈԽԱՆՈՐԴԱՐԱՆԻ արտօնութեամբ մէկ քանի պսակներ կատարուեցան երէկ և նախընթաց օր Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։ Ասոնցմէ մէկը Ոստիկանութեան Նախարարութենէն զրկուած էր, որովհետեւ տղան վաղուց յարաբերութեան մէջ ըլլալով աղջկան հետ, եղած բողոքի մը վրայ յայտարարած էր ոստիկանութեան թէ պատրաստ է պսակուելու եթէ հօրը հաւանութիւնը ըլլայ։ Փոխանորդ Սրբազանը երկուքին ալ բերանացի յայտարարութիւնը լսելով, արտօնեց որ անմիջապէս պսակը տեղի ունենայ։ Ուրիշ մէկ երկու պսակներ ալ արտօնուեցան և կատարուեցան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, որովհետեւ մանչ ու աղջիկ բաւական ատենէ ի վեր կը կենակցէին իրարու հետ։

ՊԻԼԷՃԻԿԻ նորընտիր կառավարիչ Վսեմ. Մուսթաֆա Նուրի փաչա փետր. 3ի երկուչաբթի օրը իրեն հետեւորդ ունենալով Այազը Մուսթաֆա փաչան եւ կառավարական Հայ պաշտօնեաները, տեղւոյն Առաջնորդարանը երթալով փոխադարձ այցելութիւն տըւեր է Առաջն. փոխան. Պալագեան Տ. Գրիգորիս Վ.ի եւ այցելեր է տեղւոյն վարժարանները։ Առաջնորդարանի մէջ Բաղ. Ժողովոյ անդամները եւ տեղւոյն երեւելի Հայերը պատրաստ գտնուեր են ընդունելու Ն. Վսեմութիւնը։ Վսեմ. կառավարիչը արտաքոյ կարգի պատիւներով եւ դպրոցական տղայոց երգերով դիմաւորուելով, առաջնորդուեր է Առաջնորդարանի դահլիճը որ այս առթիւ զարդերով ծածկուեր է եւ ուր արժանավայել պատուասիրութիւններ ու մեծարանքներ եղեր են։ Յետոյ Ն. Վսեմութիւնը թափօրով եւ երգերով առաջնորդուեր է մանչերու վարժարանի հիւրանոցը, ուր աշակերտներէն մին բարեգալստեան ուղերձ մը կարդացեր է՝ որմէ չատ գոհ մնացեր են այցելուները։ Կառավարիչ փաչան կէս ժամու չափ աշակերտները Տաճկերէն լեզուի մէջ քննելէ վերջը, վայելուչ ու պաչտօնային յարմար բանախօսութիւն մը ընելով, խրախուսեր է ուսուցչական մարմինը եւ աշակերտները։ Ն. Վսեմութիւնը յետոյ առաջնորդուեր է աղջկանց վարժարանը ուր մասնաւոր խընամքով ի տես դրուեր են աղջկանց բոլոր ձեռագործները. հոն ալ կէս ժամ ընտանեբար տեսակցելէ վերջը իր մասնաւոր գոհունակութիւնը յայտներ է իրեն եղած այս պատուասիրութեան եւ մեծարանաց համար եւ խոստացեր է վարժարանին տարեկան քննութեանց ներկայ գտնուիլ, ու գոհ սրտով մեկներ է։

ԳԵՂԵՑԻԿ ու ազնիւ սովորութիւն մը մուտ գտեր է Պիլէճիկի մէջ։ Պատրիարքարան գրուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ կիրակի օրերը տեղւոյն սրճարանները փակ կը մնան, ուստի ժողովուրդն ալ եկեղեցի կը դիմէ քարոզ լսելու և պատարագի ներկայ գտնուելու։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ յանձնարարած էր Փոխ. Սրբազանին որպէս զի սաստէ, և եթէ ճիշդ է՝ հարկ եղած պատժական կարգադրութիւնը ընէ Սամաթիոյ Տ. Անանիա քհն.ին նկատմամբ որ իր ծուխերէն մէկէն ստացած պսակ-դրամը ամբողջապէս չէր յանձնած իր նը-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՏՈՒԿ ՆԻՍՏԸ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԲՅՈՒՐՈ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ ԵՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՏՈՒԿ ՆԻՍՏԸ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԲՅՈՒՐՈ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՕՆԿՐՈՒԱՋ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՊՈՒՏԱՓԵՇԴ

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 Ֆր. ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 114,000,000 Ֆր. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 461,035,390 Ֆր.

Սոյն ընկերութեան պայմանները Թուրքիոյ մէջ գործող միւս ընկերութեանց պայմաններէն ամենէն նպաստաւորներն են։— Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ խիստ օգտակար պայմաններով և անմրցելի գինով = ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ի դէպ մահու եւ կենաց ,շահարաժինի մասնակցութեամբ եւ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ տոկոսի սակերով, որպէս նաև աղջկանց դրամօժիտի ու մինչ ապայոց դրամագլխի կազմութեան և ցմահ ցանձելի տարեթոշակներու։ Է բժշկեմն՝ ոլոր ապահովագրուելէ առաջ անգամ մը ընկերութեանս պայմանները աչքէ անցընել ։— Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել ընկերութեանս գրասենեակը, ՊՈԼԻՍ, ՊԱՐՆԱԹԱՆ ԽԱՆ

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ԱԴՈԼՖ Ն. ԴԱՐՆԱԳԱՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
10,000,000 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՎ
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի-ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Բերա, Շիտակ ճամբան թիւ 347.

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պէյրութ, Պրուսա, Դամասկոս, Գօնիա, Լառնագա, Փահրէ, Մէրսին, Միտիլլի, Ուշագ, Բորդ-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվաղ, Իզմիր, Տրապիզոն։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գօնթ-գուրան) փոխատուութիւն կ'ընէ, արժէթուղթեր կամ փոխանակագիրներ (բօլիչա) պահեստ առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Թուրքիոյ և օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ ու հեռագրական օրտիններ կուտայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժէթուղթեր եւ արժէքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ և արտասահմանի մէջ կտրոններ և փոխանակագիրներ կը գանձէ, սակարանական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Պանքան կ'ընդունի նաև որոշեալ պայմանաժամով աւանդներ (Depots de fonds) աւանդին տեւողութեան համեմատ, փոփոխական տոկոսի սակով։

Պոլսոյ գործակալութիւնը վերոյիշեալ բոլոր գործառնութիւնները կը ստանձնէ, և ասկէ զատ ապրանքներու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ և գօնսինեասիոնով և ազատ տեղափոխութեամբ ապրանքներ աւանդ կ'ընդունի։

Բերայի մասնաճիւղը նմանապէս կը կատարէ Պանքային վերոյիշեալ բոլոր գործառնութիւնները (բայց ապրանքներու վրայ կատարուած-ներէն), և անմիջապէս յանձնելու պայմանաւ կը գնէ և կը ծախէ զանազան վիճակահանութեանց արժէթուղթեր, ինչպէս Վիլ տը Բարիի, Ռումէլիի երկաթուղեաց, Հելլենական կամ Բանամայի վիճակահանութեան արժէթուղթեր են. են։

Պոլսոյ գործակալութիւնը եւ Բերայի մասնաճիւղը կը ծախեն նաեւ Ռումէլիի Երկաթուղեաց արժէթուղթերու բրօմեսները, և Օսմ. Պանքային Թուրքիոյ մէջ հաստատուած միւս բոլոր գործակալութիւններուն նման, կ'ընդունին տարեկան 2% տոկոսով մինչեւ 100 օսմ. ոսկի, ընթացիկ հաշիւ բանալով։

Օսմ. Պանքան 3½ % ֆրանսական և 3% գերմանական Ռանթերու փոխարէն գումարներ փոխ կուտայ, պզտիկ ընթացիկ հաշիւի դրութեամբ. յիշեալ Ռանթերը՝ պահեստի դրուած արժէթուղթերու յատուկ տուփէին մէջ կը պահուին։ Պահեստի դրուածներու քանակին աւելնալուն համեմատութեամբ, եղած փոխատուութիւնն ալ ՝ համեմատ կ'աւելնայ։

Կ'ՈՒԶԷՔ

Լաւագոյն պարող մը ըլլալ շատ քիչ ժամանակի մէջ ու նոյն իսկ մէկ ամբողջ օրուան մէջ սորվիլ, խիստ դիւրաւոյց մեթոտի ու մասնաւոր դասախօսութեան միակ պայմաններով։

ԽԱՉԻԿ Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՊԱՐԻ

ԴԻՄԵԼ ԲԵՐԱՅԻ ԿՈՂՄԸ Կալաթա-Սարայ, Արխիմաքի խանի, Սիդէ տը Բերաի դրան մէջ սափրիչ Միւսիւ Աչիլի խանութը։

ՊՈԼՍՈՅ ԿՈՂՄԸ՝ Մեծ Շուկայ, Գալփաքճըլար ղուրը, Փլսճի Սեպուհ աղայի խանութը։ 10–4

ՏՔԴ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՃԷՐԱՀԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Ըստ առաջնոյն շաբաթը երեք անգամ այսինքն Երեքշ. Հինգշ. եւ Շաբաթ ժամը 5էն 8 Թօփհանէ Թրամվայի կայարանին դիմացը, դեղագործ Ֆէրիտոն Հայտար պէյի դեղարանը, իրեն դիմող հիւանդները ամենայն ուշադրութեամբ կը դարմանէ։ 8—8

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ Ը ՆԿ.

NORTH BRITISH & MERCANTILE
ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1800 ԻՆ

Դրամագլուխ	3,000,000	Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ	15,722693	» »
1901ի հասոյթը	3,308,106	» »

NORTHERN INSURANCE COMP
ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԻՆՇՈՒՐԸՆՍ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1836ԻՆ

Դրամագլուխ	3,000,000	Անգլ. ոսկի
Պահեստի դրամ	5,898,800	» »
1901ի հասոյթը	1,332,600	» »

Այս ընկերութիւնք հաւաքաբար իրենց ընծայած բացարձակ վստահութեան հսկայ դրամագլխի և պահեստի գումարաց տեսակէտով հրդեհի դէմ ապահովագրութիւններ կ'ընդունին չէնքերու, կարասեաց, վաճառքի եւն. ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ՔԱՆ ՈՐԵՒԷ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Վճարմունք արդարութեամբ անմիջական եւ առատաձեռնութեամբ կը կատարուին

Մինչ այժմ հրդեհի վնասուց համար վճարուած գումար ԵՐԵՍՈՒՆ ՈՒԹ ՄԻԼԻՈՆ Անգլ. ոսկին կ'անցնի

ՄԱՐԻԹԱՅՄ
MARITIME INSURENCE Cie
ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 500000, ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 130000

Այս ընկերութիւնն եւս չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջ բեռցուած ապրանքներն և դրամադրամներն չսիներ նաև ամենուրեք թղթատարով ղրկուած ինչքերը խիստ չահաւէտ եւ օգտակար պայմաններով կ'ապահովագրէ ։Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Կ. ՊՈԼՍՈՅ, Գ. Ե. ՍԵՐՈՒԲԵԱՆ.— Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալիփաշա խան թիւ 22։

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԷՐՃԱՅԻ

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ ՑԱՃԱԽՈՐԴԱՑ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ՈՒՆԵՆԱԼ ԴԻՄԵՑԷՔ

Պոլիս, Ոսկերչաց Շուկայ ՄԵԾ-ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 13

ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի Եւրոպական ճաշակով պատրաստուած գոհարեղէններ, ամէնքն ալ առաջնակարգ ըլլալու պայմանով։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատան գիները անմրցելի են։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի արծաթեղէն ապրանքներ։
ՀԷՐՃԱՅԻ վաճառատունը ունի ժամացոյցներ, ոսկի և արծաթ շղթաներ և արծաթեայ գաւազաններ։

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար շաբաթական հարիւրին 5 վճարում։

ԿԱՆԽԻԿ ԳՆՈՂԻՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 5 ԶԵՂՉ

Գործածուած գոհարեղէնները եթէ վնասուած չեն 100էն 10 զեղչով ետ կ'առնուին։

ՌՈՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 մարտ 20ի կայս. Ուքազով արտօնուած Կեդրոնատեղին Բեդերսպուրկ, իրեն յատուկ չէնքը։ Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կ'ընդունի ԿԵԱՆՔԻ վրայ, և ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ, ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ, ցկեանս ապահովագրութիւն ՇՈԴԵԿԱՌՔՈՎ ԵՒ ՇՈԳԵՆԱՒՈՎ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ, ինչպէս նաև ՀԱՅԵԼԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՊԱԿԻՆԵՐՈՒ կոտրուելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխն է ամբողջովին վճարուած	10,666,667	Ֆրք.
Երաշխաւորութեան գումար	122,000,000	»
Ընկերութեան ապահովագրուողներուն վճարուած դրամագլուխ եւ վնասուց հատուցում	249,400,000	»
1901 տարւոյ մէջ գանձուած ապահովագին և տոկոս	54,000,000	»

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել առ

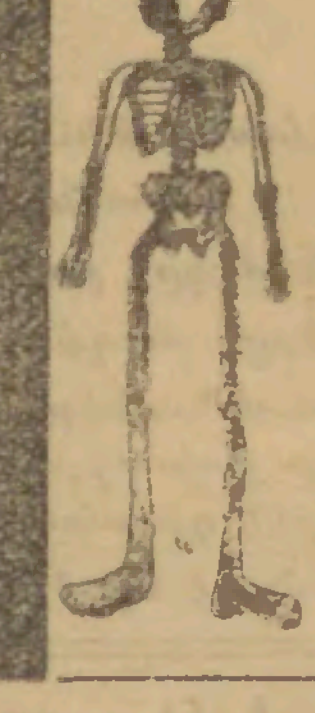
Քննիչն Ընկերութեան յԱրեւելս Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՈՐ ՐԷԲԲԷՆ

ՎԷՆՍԱՆ ՖՕՅԱՃԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ԱԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐՈՒ

Կ. Պոլիս, Պահճէ Գաբու ճէլալ պէյ խանի կից թիւ 1



ՋԻՖԹԼ ՍԹԷԼԷԹ ՄԱՂԱԶԱՍԸ

Վերոյիշեալ վաճառատան մէջ ակնաբուժական եւ վիրաբուժական ամէն տեսակ գործիքներ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ կը վաճառուին։ Ամէն տեսակ կակուղ եւ կարծր լաստիկէ (քաուչուկ) առարկաներ, աճուկի կապիճներ (գասըգ պաղը) տեսակ տեսակ գրեխներ (չիրինկա), ելեկտրական մեքենաներ, չերմաչափներ, հեռադիտակներ, խոշորացոյցներ, մանրադէտներ (միքրոսքօբ) փոքր և մեծ մանրադէտի ապակիներ, նոր տեսակ ոսկի եւն. ակնոցներ կը գտնուին վաճառատանս մէջ.

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ԱԺԱՆ

ԻՒՆԻԻՕՆ ՕՖ ԼՕՆՏՕՆ
UNION OF LONDON

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ

1714ԻՆ ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի ԼՈՆՏՈՆ

Դրամագլուխ .... Ա. Ո. 3,950,000

Տարեկան ապահովագին գումա Ա. Ո. 1,100,000

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԽԱՆ, ԹԻՒ 71 ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ ԿԱՐԴԸ

Ընկերութեան դրամատունն է ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

Գործակալութիւններ գաւառային գլխաւոր քաղաքներու մէջ։

ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԵՆԱՑ. ՀՐԴԵՀԻ, ԾՈՎՈՒ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ ՎԻԵՆՆԱ, 1860ԻՆ

Գրասենեակ Հաճօբուլօ խան, Թիւ 52, 53, 54, 55, 56

ԼԻԱԶՕՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Գ. ՖԷՐԱՏԵԱՆ

Ֆէնիքս Օթրիշիէն Ընկերութեան կենաց ապահովագրութեան օրինակ մը. 35 տարեկան մէկը որ կուզէ ապահովագրուիլ Ֆէնիքս Օթրիշիէն ընկերութեան 20000 ֆր.ի և քսանըհինգ տարուան համար, տարեկան 925.80 ֆրք. պիտի վճարէ և պայմանաժամուն պիտի ստանայ 31266 ֆրք. հաշուն դրամ ամբողջովին։ Իսկ եթէ մեռնի, զոր օրինակ 10 տարիէն, իր ժառանգորդները անմիջապէս պիտի ստանան 21314.62 ֆր.։

Այս ամէն գումարները ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆ չեն, այլ ԻՐԱԿԱՆ, և Ֆէնիքս Օթրիշիէն ընկերութիւնն այս գումարներուն վճարումը կ'երաշխաւորէ իր քօլիսով։

Վարձու Սենեակներ

Պոլիս, Պապը Ալի պողոտային վրայ 20 թիւ, «Սուրհանդակ»ի տպարանին մէջ տրամադրելի կան 3 սենեակ և մէկ սալօն, որոնք շատ լաւ կը յարմարին բժիշկ, փաստաբան, ատամնաբոյժ, յանձնակատար եւն. անձերու բերեւ գործատեղի։ Վարձել փափաքողները հաճիք է դիմեն թերթիս տնօրէնութեան։

ՁԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ
ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹ

ԹԻՒ 14- ԹԻՒԹԻՒՆ ԿԷՕՄՐԻՒԿԻ -14 ԹԻՒ

Այս սիկառի թուղթերը, որոնք խաչերխ նշանը կը կրեն, իրենց ընտիր տոկունութեան հետեւանօք մեծ յաջողութիւն գտած ըլլալով, շատ մը կեղծերը երեւան ելած են. կեղծարարներուն դէմ օրինական միջոցներ ձեռք առնուած են թէեւ, բայց կը յանձնարարուի յարգոյ յաճախորդներուն ալ, որ մասնաւոր ուշադրութիւն ընեն նոյն քուղթերու տեսակին, ինչպէս նաև Թիւթիւն կէօմրիւկի թիւ 14, մեր վաճառատան յատուկ վաճառանիշին, որովհետև ծխավաճառներէ ոմանք, աւելի սակ շահելու փափաքով, յաճախորդները կը խաբեն, և մեր ընտիր ու զուտ թուղթին տեղ փար տեսակ և կեղծ թուղթեր քշել կ'աշխատին։ Ամէն պարագայի մէջ կրկին ու կրկին կը յանձնարարուի մասնաւորապէս ուշադրութիւն ընել խաչերխ նշանին, և թիւ 34 Թիւթիւն կէօմրիւկի պողոտային վրայ մեր վաճառատան վաճառանիշին։ 78-23

ԿԱՐԵՒՈՐ

Ծչդելու համար թէ գիշեր ատեն տպարանիս մէջ ո՛րչափ թերթ կը տպուի, ո՛րչափը կը սպառի, և յետոյ ո՛րչափ թիւ մեզի կը դարձուի, որոշած ենք «Սուրհանդակ»ի իւրաքանչիւր թիւին վրայ յատուկ կնիք մը դրոշմել։ Ուստի թէ՛ Պոլսոյ եւ թէ գաւառի բոլոր ընթերցողներէն կը խնդրենք որ եթէ այսուհետեւ իրենց ստացած «Սուրհանդակ»ի թիւերուն մէջ առանց կնիքի ունէ օրինակ մը գտնուի, հաճին գրկել ուղղակի թերթիս տնօրէնութեան և մէկ թիւի համար պիտի ստանան մէկ ամսուան «Սուրհանդակ»։



Ս. Ս. ՄԷԹԱՔՍԱՅԻ ԳՕՆԵԱԿ

ԲԻՒՐԵԱՅԻ ՃՇՄԱՐԻՏ (ԾՈՒՆՆԱՍՏԱՆ)

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՏԷՐԸ 9 ՀԱՏ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆԻ, ՁԱՆԱՁԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷ 35 ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ Է

Կեղծերէն չխաբուելու համար, իւրաքանչիւր շիշը կը կրէ քէմիագէտ Պ. Սինկրօսի վկայականը, կնիքն ու ստորագրութիւնը։ Արդ, կը յանձնարարուի շիշերու վրայ գտնուած պանտօլներուն ուշադրութիւն ընել

Կ. Պոլսոյ և ամբողջ Թուրքիոյ մէջ կեդրոնատեղին է Ղալաթիա, Ղալաթա խան թիւ 9։

Ներկայացուցիչ՝ ՕԹԷԼԻԱՆՈՍ ՍԱԵԱՆԻ

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Գ. ԷՐՄԷՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Սուլթան Համամ, Թոփալեան խան

Թոփալեան խանի յիշեալ մեծ վաճառատունը որ հանդերձեղինաց վաճառատուներուն էն հինը և էն նշանաւորն եղած է, բնաւ իր անունը և տեղը փոխած չէ, և իր տէրը, Գ. Էրմէնեան վաճառատան գործառնութեանց մէջ ա՛լ աւելի կանոնաւորութիւն մտցուցած է։

Կը ծանուցուի յաճախորդներուն թէ Թոփալեան խանի շրջակաները զանազան անուններով և վերջերս բացուած հանդերձեղինաց վաճառատուները Գ. Էրմէնեան և Ընկ. վաճառատուներուն հետ ո և է յարաբերութիւն և կապակցութիւն չունին։ Հետեւաբար յաճախորդները կը հրաւիրուին դիմել Թոփալեան խանի վաճառատունը։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐՆ ԱԼ ԲԱՑ Է

ՂՐԻՄԻ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ ՆԱՀԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ

Ալքալոյա-Քարպօնիք բնական հանքային ջուր

ՆԱՐԶԱՆ

Զովացուցիչ ու մարսեցնող պատուական սեղանի ըմպելի

Խիստ օգտակար է հետեւեալ հիւանդութեանց դէմ մաքառելու համար.—

1. Մննդառութեան անբաւականութիւն։
2. Զարաչար յոգնութիւն։
3. Միզափամփուշտի քրոնիկ խշուածք։
4. Միզափամփուշտի փէնէօրի։
5. Ցնցուղի խշուածք։

Ֆրանսնեակ և Թուրքիոյ համար գլխաւոր մթերանոց Կ. Պոլսոյ մէջ՝ Ղալաթիա Լոյտ խան, մաքսատան դէմը։

Մնտուկին գինն է 190 ղր. (90 շիշ).
Կէս սնտուկին գինն է 95 ղր.։

ԹԷՅ, խնայողական նախաճաշ
ԹԷՅ, սննդարար
ԹԷՅ, մարսողական
ԹԷՅ, առողջապահիկ

Մեր վաճառատան ստէպ ստէպ կը հասնին Հնդկաստանի, Սէյլանի, Չինի և Ճավայի ընտրելագոյն ագարակներէ

ԹԷՅԵՐ

որոնք մեծ քանակութեամբ կ'սպառին։ Այս անգամ հասած և համեղիք լաւագոյն թէյեր շատ գոհացուցիչ գնելով կը վաճառուին. տուներու մէջ գործածելու ԹԷՅԵՐ շատ խնամով զատուած են որոնք գոհ կը թողուն այցելուները։

Այցելեցէք ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԷՄԵԱՆԻ Վաճառատունը Թահմիզ փողոց, թիւ 49 Կ. Պոլիս։

Գաւառներէ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին գոհացուցիչ պայմաններով։ 104—28

ՅԱԿՈԲ ՏԻԼԻՄՔԻՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Պոլիս, Մահմուտ փաշայի գլուխը, 271

Վաճառատանս մէջ կը ծախուին հարսնիքի համար ամէն տեսակ շաքարեղէններ և ըմպելիներ, ինչպէս նաև երեկոյթներու և մնուան տօնախմբութեան օրերու համար տեսակ տեսակ շաքարներ և ըմպելիներ։

Անուշեղէններու յատուկ գործարան մըն ալ ունենալով վաճառատունս, յանձնարարուած անուշները և զանազան շաքարեղէնները մեծ ուշադրութեամբ կը պատրաստուին վաճառատանս մէջ։ Կը գտնուին նաև Ֆօնտան և ուրիշ տեսակ շաքարներու ճոխ մթերքները։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք մեծ փութով կը կատարուին. Գիները շատ աժան են։ 104—25